

vrucht zullen uit den aard de sectie-vergaderingen kunnen afwerpen, doch ook in de grootere secties klimt het aantal deelnemers reeds onrustbarend. Het is, dunkt mij, niet gewaagd, voor de Internationale Congressen quoad vitam een ongunstige prognose te stellen. Hun lijden is progressief. De verbetering der internationale vervoermiddelen; de gemakken en voordeelen, die men den Congres-bezoekers biedt; de feestelijkheden, die te hunner eere worden aangericht; de vorstelijke glans, waarmede zij zich omgeven, dat alles maakt telkenmale het aantal bezoekers grooter; en de naijver tusschen de verschillende hoofdsteden, maakt elk volgend Congres aantrekkelijker en schitterender dan het vorige; — een circulus vitiosus. Maar al zij de prognose slecht, het Congres geniet nog altoos een onverminderde euphorie. De Koning zelf zal het Congres openen; Minister BACCELLI zit in persoon de openbare zittingen voor. Daar doen zich geen minder beroemde mannen hooren dan BIZZOZERO, BROUARDEL, JACOBI, NOTHNAGEL, STOKVIS, VIRCHOW. In de afdeelingen zal het aantal sprekers legio zijn. In het Gebouw voor Schoone Kunsten wordt een groote tentoonstelling van geneeskunde en gezondheidsleer gehouden; daar zal Woensdag, den avond vóór de opening van het Congres, het Tentoonstellings-Comité de leden met hun dames ontvangen. Het Stadsbestuur van Rome geeft aan de Congres-bezoekers een feestavond op het Capitool; een Comité van Romeinsche burgers illumineert voor hen de *Platea archaeologica*, het interessante deel van het oude Rome; de roeiclub *Canottieri del Tevere* houdt wedstrijden op de Tiber; een bloemencorso zal voor de noordelijke bezoekers niet de minste aantrekkelijkheid zijn. En dan lunchen, concerten, maaltijden, enz. THOS. COOK & SONS organiseert tochten naar Napels, Capri, Sicilië. En de hemel is zoo helder als bij ons in de mooiste Augustus-dagen; en het is thans, nog Maart, zoo aangenaam warm als in een Juni-maand, die haar plicht doet. O, arme wetenschap!

H. BURGER.

INGEZONDEN.

ADEMBEWEGING IN DE NEUSHOLTE.

Een referaat, met bovenstaand opschrift van Dr. H. ZWAARDEMAKER in n°. 8 van dit *Tijdschrift* eindigt met een clause aan mijn adres, waarvan ik de bedoeling niet begrijp.

De Heer ZWAARDEMAKER gaf in dit *Tijdschrift* 1) een theorie voor het tot stand komen en ophouden der reukgevaarwording, waartegen ik ben opgekomen. Hij schijnt nu, al wordt dit niet met zooveel woorden gezegd, in de proeven van FRANKE een bevestiging te zien van zijn toen ontwikkelde theorie.

M. i. ten onrechte. De theorie omvat twee gedeelten, die geheel onafhankelijk van elkaar zijn en die steunen op twee gegevens: 1°. de lucht in de regio olfactoria is tijdens in- en exspiratie in rust; 2°. de reukcellen zijn niet vatbaar voor vermoeidheid of afstompen voor een bepaalden reuk,

1) 1888, Dl. II. n°. 14.

De eerste onderstelling berust op de proeven van PAULSEN, die geheel bevestigd worden door FRANKE. Nu bewijzen deze proeven voor *de wijze waarop* riekdeeltjes in de regio olfactoria komen, niets. PAULSEN bewees, dat er *niet genoeg* ammonia binnendringt om lakmoespapier blauw te kleuren, FRANKE, dat er *niet genoeg* tabaksrook binnendringt om gezien te worden. Maar dat het er komt, is zeker, want er komen riekdeeltjes. De proeven geven geen licht omtrent de wijze, hoe ze er komen, hetzij door luchtbeweging, hetzij door diffusie, waarin ZWAARDEMAKER de verklaring meende te hebben gevonden. Dat diffusie bestaat is zeker, maar in den neus is die voor de reukgebaarwording van zóó weinig beteekenis, dat, wanneer de neus is gevuld met sterk riekende stof, niet geroken wordt, zoolang de lucht in rust verkeert. Proeven over diffusie moeten genomen worden onder uitsluiting van luchtbeweging en dus dunkt me deze proef bewijzend, dat door diffusie een niet voldoende aantal riekdeeltjes de regio olfactoria binnendringt om een reukgebaarwording tot stand te brengen. De proeven op het cadaver bewijzen voor de manier, *waarop* de riekdeeltjes in de reg. olf. dringen niets.

Het tweede gegeven van den Heer ZWAARDEMAKER is een hypothese, die een tweede hypothese noodig maakt. De Heer ZWAARDEMAKER koos de hypothese, dat na de inspiratie de reg. olf. zou worden leeggezogen door de nevenholten, een hypothese, die voor de verklaring van het ophouden der reukgebaarwording bij *uitademen*, onbruikbaar is. De proeven van FRANKE toonen de onhoudbaarheid aan. De luchtverdunning zou bedragen 2 à 3 mM. waterdruk d. i. $\frac{1}{4000} \frac{1}{3333}$ atmosfeer, zoodat, om de regio olfactoria leeg te zuigen, de nevenholten een 3 à 4000-maal zoo groot volume zouden moeten bezitten als de reg. olf. Ik heb indertijd de meening voorgestaan (en doe het nog), dat de reukcellen zeer spoedig vermoeien en zeer spoedig haar prikkelbaarheid voor een bepaalden reuk terug krijgen.

Hoe nu de zeer interessante waarneming van FRANKE iets kan te maken hebben met het ophouden der reukgebaarwording, begrijp ik niet. Het zou misschien door den Heer ZWAARDEMAKER kunnen worden gebruikt in plaats van het leegzuigen, wanneer niet ook hier de luchtversching tot stand moest komen met riekende lucht. Is dat de bedoeling, dan had ik het beter, zeker duidelijker, gevonden, indien de Heer ZWAARDEMAKER in zijn slotclause in plaats van mijn naam zijn eigen had gebruikt.

Wel kan het bedoelde verschijnsel misschien in verband staan met het tot stand komen der reukgebaarwording. Er wordt na de in- (en ex-)spiratie meer lucht toegevoerd aan de regio olfactoria of wel de lucht geraakt in de reg. olf. dan in sterkere beweging, waaruit volgt, dat vermeerdering van het aantal inademen gepaard moet gaan met versterkte reukgebaarwording. En dit geschiedt bij intens ruiken, (snuffelen), waarbij, om sterker te ruiken dan bij gewone inspiratie niet krachtiger behoeft te worden geïnspireerd, maar alleen de inspiratie telkens wordt onderbroken. Tevens blijkt, dat de reukgebaarwording moet voortduren na het ophouden der inspiratie, hetgeen me bleek inderdaad het geval te zijn. De te verwachten toeneming van de intensiteit der reukgebaarwording aan het einde der inspiratie kan ik niet constateeren, maar deze proef is zeer moeilijk te nemen. Met een olfac-

tometer zou het uit te maken zijn. Een reuk, die juist niet meer waargenomen wordt, zou aan het einde der inspiratie even merkbaar moeten zijn. Ik heb deze proef echter niet kunnen nemen bij gebrek aan een olfactometer. Dit laatste is een vermoeden met meer grond, dan de onderstelling, dat de draaistroom de reukgebaarwording zou doen ophouden. Ik zie althans nu evenmin als vroeger eenige reden om de algemeen aangenomen zienswijze, vermoeienis van de reukcel voor een bepaalden reuk, te verlaten, die ook de Heer ZWAARDEMAKER niet geheel kan missen.

Onder dankzegging voor de verleende ruimte.

Metslawier, 13 Maart 1894.

Dr. L. DE JAGER.

Zeer geachte Redacteur-Gérant!

Mag ik naar aanleiding van het in n° 10 (1894) van dit *Tijdschrift* door den Heer J. L. C. WORTMAN, Arts te Noordgouwe, ingezonden stuk een plaatsje verzoeken voor het volgende?

Het is niemand minder dan de Berlijnsche Hoogleeraar HENOCH, die, beschikkende over 1193 gevallen van diphtheritis uit zijn kliniek en nog zeer vele uit zijn private praktijk, aangaande haar behandeling zegt: „Ich kann „heute leider nur wiederholen, was ich schon 1874 aussprach: Nach meinen „Erfahrungen leisten alle bisher empfohlenen Mittel (und ausser den Schwe- „felpräparaten glaube ich sie fast Alle versucht zu haben) absolut nichts „in den schweren Fällen der Krankheit und darauf kommt es doch allein an, „da die leichteren auch ohne Zuthun der Kunst heilen.”

Aldus HENOCH op blz. 751 van zijn bekend werk „Vorlesungen über Kinderkrankheiten”, waarvan de zesde uitgave in 1892 verscheen. Ook na dien tijd is in de mij toegankelijke literatuur geen middel aangegeven, dat algemeen als specificum tegen angina diphtheritica erkend wordt in den zin als chinine tegen malaria en kwik of Joodkal. tegen syphilis.

Dit vooropgesteld, komt het mij voor, dat ieder vrij is in de keuze van een of meer uit het groote aantal der als onfeilbaar tegen diphtheritis aanbevolen geneesmiddelen en zal het wel van persoonlijke ondervinding en waardeering afhangen, tot welk medicament men zijn toevlucht zal nemen. Ik behoef dus voorzeker niet in een verdediging te treden der in het Ziekenhuis Calvariënberg aangewende middelen.

Collega WORTMAN zal het mij echter, hoop ik, niet ten kwade duiden, indien ik opkom tegen zijn bewering, dat ten onzent alle andere middelen behalve de uitdrukkelijk genoemde genegeerd werden. Ik begin toch in mijn stukje, op blz. 246, sprekende over de behandeling, met te zeggen: „van het groot „aantal der tegen diphtheritis aanbevolen geneesmiddelen zijn gedurende „deze epidemie zeer vele gebezigd. Terwijl deze collega vooral dit middel „aanprees, meende gene aan een ander de voorkeur te moeten geven, om „dan verder, wanneer het geliefkoosd middel in den steek liet in den hart- „nekkigen kamp tegen de steeds voortschrijdende ziekte, bij een ander middel „hulp te zoeken, dat echter vaak evenmin steekhoudend bleek te zijn.”

Ik heb deze middelen echter niet alle genoemd, omdat, wegens de in het